

Bjødstrup skole¹

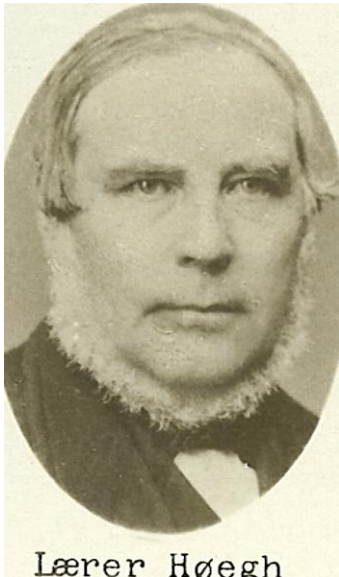
Vilfred Friborg Hansen

Undervisning – men uden skolebygning

Som de fleste andre steder medførte skoleloven af 1814, der indførte undervisningspligten, ikke nødvendigvis, at der blev opført skolebygninger. Undervisningen kunne udmærket foregå i en af gårdenes storstuer eller lign. steder.

Folketællingen 1801 fortæller os, at Bjødstrup på dette tidspunkt havde en ”skoleholder”, der hed **Jens Høeg**. Han var gift og 29 år gammel. Det er bemærkelsesværdigt, for det er 13 år før undervisningspligten indførtes ved lov i Danmark i 1814.

Vi ved også, at Bjødstrups børn i årene indtil 1827 blev undervist af lærer **Niels Trolde**² i et lokale i smedehuset. Smedjen har med beliggenheden ved gadekæret helt givet været bysmedjen - altså ejet af bymændene i fællesskab, og med en bysmed ansat af bymændene. Niels Trolde var ugift og fik kosten på omgang en dag i hver gård.

Lærer Høegh

I 1827 opførtes Bjødstrups første egentlige skolebygning, formodentlig i traditionel bindingsværksstil. Den kan have ligget ved siden af smedehuset på byjord, måske stort set hvor den moderne skole senere opførtes – undervisningen havde jo til da foregået i smedehuset.

Efter Niels Trolde virkede **Niels Mouritzen** som skolelærer. Ved folketællingen i 1834 er han 28 år gammel og bor i ”skolelærerboligen” sammen med sin kone og en tjenestepige.

Fra 1836 til 1877 var **Rasmus Høegh**³ skolelærer. Ved folketællingen i 1845 er han 29 år gammel og bor sammen med sin jævnaldrende kone og en 9-årig plejedatter. Det oplyses at han stammer fra Vistoft. Fra 1877 til 1915 var **Jens Sørensen Povlsen** lærer.

Ny skolebygning opføres

Efter demokratiets indførelse i 1848-49 blev undervisning stærkt opprioriteret, og efter de første ti år begyndte nye, moderne skolebygninger at rejse sig i landsbyerne. Bjødstrup nye skole blev opført i Høeghs embedstid som den første moderne skole i sognet (Bregnet sogn) i 1860 - også et bevis på,

¹ Se Folk og Liv på Røndeegnen bind 5: Erik Thomsen: Af Bjødstrup skoles historie, s. 85-90.

² Navnet Trolde støder vi senere på som uofficielt tilnavn for familien på gården matr. nr. 6, Gl. Hovedvej 15. Kan det stamme fra den gamle ”degn”? I øvrigt hed læreren i Feldballe omkring år 1800, til 1816, Ole Trolde. Det kan være en slægtning. Men navnet Trolde har åbenbart været almindeligt på egnen.

³ Det opgives, f.eks. på ”Historisk Sognekort” (billeder af præster og degne), at Thorsagers førstelærer 1846-73 var Rasmus Høeg. Det kan ikke være samme person! Sognekortet bringer to forskellige billeder, men faktisk ligner de to hinanden, blot i en yngre og en ældre udgave. Formodentlig er der slægtskab.

at Bjødstrup var den betydningsfuldeste af landsbyerne i sognet. Rønne og Følle fik først deres skoler mere end ti år senere (Følle 1869, Rønne 1873). Formodentlig er de tre skoler bygget af den samme – for de ligner hinanden til forveksling. Det vides med sikkerhed, at sognerådet genbrugte tegningerne fra Bjødstrup skole, da Følle skole skulle opføres ni år senere. Måske blev tegningerne genbrugt igen i Rønne 1874? Alle fire skoler er i den såkaldte længehus-stil: en forholdsvis lang og smal bygning med en forholdsvis høj tagrejsning.

Skolen blev opført på smedehusets jord, traditionen tro midt i landsbyen ved Dammen (gadekæret), der lå vest for bygningen. Om bysmedjen er ophørt eller flyttet, vides ikke, men muligvis har den ligget overfor, hvor senere Bøjstrup opførte sin købmandsbutik, og den er så på et tidspunkt flyttet ned på placeringen ved den nuværende smed Kroer.

Bjødstrup skole med Dammen ca. 1910. Stråtaget blev erstattet med tegl i 1911. I baggrunden Søren Johnsens gård med storkerede på taget (i dag Sinnet og Børges gård). Bindingsværkshuset, der stod, hvor Bøjstrup senere byggede butik (Gl Hovedvej 18 A) anes i baggrunden til højre. Egnarkivet.

Bregnet sogns tre skoler i Bjødstrup, Følle og Rønne ligner hinanden til forveksling. De blev bygget i årene 1860-1873, i den største landsby (Bjødstrup) først, i den mindste (Rønne) sidst. Her ses Bjødstrups to "tvillingeskoler" Rønne (1874) og Følle (1869). Sognekort.

Rønne Skole

Følle Skole

Bjødstrup skole med lærer Povlsen og elever ca. 1900/1910. Fra venstre ses som nr. 1 Christen Christensen, nr 4 Katrine Dalsgaard, 5 Anna Just, 6 Laura Jensen, 7 lærer Povlsen, 8 Margrethe Jensen, 9 Jenny Laursen Foged, 10 Akton Vinther, 12 Søren Just, 14 Dorthea Laursen Foged, 16 Kirstine Nielsen, 18 Anders Andersen, 19 Katrine Thygesen, 20 Christian Jensen, 22 Volmer Kræmer Sørensen, 23 Anna Laursen, 24 Martin Jensen, 25 Martin Hørdum. Egnsarkivet.

Skolegang og skolelod

Jens Johnsen Jensen har i Folk og Liv bind 5 fortalt om sin skolegang hos lærer Povlsen omkring århundredskiftet 1900: ”Povlsen var en fin mand, og man var Des med ham og dus med alle andre. Hans kone var foruden smedens madam Møller, der var fra København, den eneste madamme, vi havde i byen: ”Madam Povlsen” – alle andre koner var vi på fornavn med⁴.

Til de fleste skoler hørte en skolelod. Bjødstrups skoles lod lå ude ved Kallestrup, på vej til Rostved, men den havde Povlsen forpagtet ud til Jens Koch, der havde et af småstederne på 10-15 tdr. land op til skolelodden.

Lærer Jens Sørensen Povlsen. Fra Egnsarkivet.

⁴ Alt sammen bekræftes af folketællingen 1880, hvor skolens husstand består af lærer Povlsen, 31 år, og hustru Nikoline Jensine Kristiane Løvshall, 25 år, fra Gammel Sogn, der er et bysogn i Grenaa eller Randers. Lærerparret har i 1880 to børn på hhv. et år og under et år, og de har ansat en 20-årig tjenestepige Jensine Petrea Frederiksen fra Rolsø sogn.

Bjødstrup skole ca. 1913 – nu er der kommet tegltag på skolen. Yderst til venstre lærer Povlsen, bagest i døren ses madam Povlsen. I øverste række fra venstre ses som 4 (efter madammen) Ellen Just, Dagmar Andersen f. Jensen, Rasmus Laursen, Kristian Pedersen, Johannes Mikkelsen, Åge Hvid, Sigfred Rishøjgaard, ukendt, Jens Nielsen. I profil i vinduet bag eleverne ses lærer Poulsens datter Margrethe. I midterste række fra venstre ses foran lærer Poulsen Anna Laursen, derefter Dora Søe f. Foged, ukendt, Edith Sørensen, Katrine Thygesen, Jensine Søgaard f. Jensen, Karen Jensen, Martin Hørdum, Niels Nielsen, Nikolaj Just, Anders Andersen, Karl Nielsen, Valdemar Jensen. I forreste række ses fra venstre Valborg Hørdum, ukendt, Thora Sørensen, Kamma Sørensen, Gudrun Mikkelsen f. Kirkegaard, Astrid Nielsen, Søren Madsen (udvandrede til Amerika), Ejnar Jensen, Anton Laursen, Holger Jensen, Søren Peter Foged (også udvandret til Amerika), Edvard Foged (også Amerika), Jens Laursen og Søren Thygesen. Egnsarkivet.

Tre Bjødstrup-lærere på rad og række:

Rasmus Høegh var lærer i Bjødstrup 1836-1877, Jens Sørensen Povlsen fra 1877 til 1916, Thoralf fra 1916 til 1945. De tre lærere dækker altså tilsammen 110 år – det kan man da kalde stabilitet og/eller trofasthed! De må jo have været tilfredse med Bjødstrup... Sognekort.

Lærer Høegh

Lærer Povlsen

Lærer Thoralf

Jens Sørensen Povlsen – lærer i Bjødstrup 1877 - 1915

Lærer Povlsen var lidt konservativ politisk set. Han var den eneste i byen, der holdt Aarhus Stiftstidende – han var dog sammen med Niels Trolde (gården Gl. Hovedvej 15) om den. Selv for en degn var det dyrt at holde avis alene, det kunne jo let løbe op i fire kroner i kvartalet. Alle andre i Bjødstrup holdt sig til det hæderkronede venstreblad Aarhus Amtstidende. På Skovgård vi den f.eks. sammen med Niels Rasmussens oppe ved Dammen ved skolen (Gl. Hovedvej 16).

Povlsen kom ikke godt ud af det med missionen i Bjødstrup. Han var rasende på den missionske pastor Busch i Feldballe...”

Skolen har oprindeligt været stråetækket, men fik tegl i 1911. Meget romantik har der sikkert ikke været ved Dammen (gadekæret) i Bjødstrup, da møddingsvandet fra de omliggende gårde løb ud i gadekæret, der skal have været temmelig dyb.

Århus-Grenaa-Ebeltoft landevejen gik lige forbi skolen og anvendtes som skolegård, især pladsen hen langs og for enden af nabogården (Poul og Katrine) var meget anvendt.

Jens Johnsen Jensen gik i skole hos lærer Povlsen fra 1897 til 1910 og fortæller om sin skolegang i ”Folk og Liv på Røndeegnen” bind 5 1983:

Hovedlandevejen gik lige forbi skolen. Her legede vi i frikvartererne — som regel spillede vi bold eller legede »to mand frem for en enke«.

Også om aftenen samledes vi på vejen, for det var jo her, tingene skete, og det var spændende at se, hvad der kom forbi. En enkelt vogn om aftenen kunne det jo nok blive til.

I skolens gård var der en lille plads til gymnastik med klatretov og klatrestang. Her gjorde vi gymnastik om sommeren — med træsko på, naturligvis.

Poulsen var en dygtig lærer — ingen tvivl om det. Som pædagogisk hjælp benyttede han en tamp. Den fik især tjenestedrengene at føle — dem var der en 3-4 stykker af i hver af de to klasser. De var lidt frækkere end vi andre, så dem kunne Poulsen ikke lide.

Jeg var heller ikke i hans kridthus. Vi fik lussinger, hvis vi grinede for meget. Da jeg altid har haft let til latter, blev det også til mange lussinger til mig.

Poulsen brugte aldrig den store tavle. I stedet havde vi hver vores tavle og griffel. Pigerne havde klud og vand med til at vaske tavlen ren — drengene spyttede på den og tørrede efter med trøjeærmet.

Poulsen var især dygtig til at lære os at regne. Når vi læste, skulle vi stå op — så skulle man nok nære sig for at lave sjov.

Poulsen var en god fortæller, hvilket især kom os til gode i bibelhistorie. Historie blev mest til årstal og kongerækker, og jeg fandt det ikke særlig spændende.

Geografi havde vi sidst på dagen. Så sad Poulsen gerne i vinduet over mod Søren Johnsens gård.

Til middag styrtede vi alle hjem til middagsmaden. Når vi kom tilbage efter middag, stod der højtlesning på programmet. Vi skulle alle læse højt på én gang, så Poulsen kunne holde sig i baggrunden og få ro til at læse sin avis.

Selvfølgelig var der nogle, der fandt på at læse i en uendelighed: »Du tror, a løser, men a løser int' — du tror, a løser, men . . .« o.s.v. Men det hændte jo, han opdagede det — så smed han avisen, og så vankede der.

Vi havde også for vane at drille læreren ved at vende hans lange pibe om i frikvarteret, så saften løb ned i spidsen. Så hostede Poulsen slemt over det i de første sug.

1. kl.	12-1	Fritid	12-1		Fritid		
	1-2	Læsning	Læsning	1-2	Begyn.	Historie	Begyn. Geografi
	2-3	Historie & Sang	Geografi & Anekdoter	2-3	Geografi & Naturhist.	Dansk & Sang	Historie & Skriftlæsning
2. kl.	1. Klasse			2. Klasse			
	Uge	Tirsdag	Fredag	Uge	Mandag	Torsdag	Lørdag
	9-10	Religion	Religion	9-10	Religion	Religion	Religion
	10-11	Skriftlig Dansk	Skrimning & Dansk	10-11	Læsning	Skriftlig Dansk	Læsning
	11-12	Begyn.	Dansk	11-12	Skrimning	Begyn. Dansk	Skriftlig Dansk
	12-1	Fritid		12-1		Fritid	
	1-2	Læsning	Læsning	1-2	Begyn.	Historie	Begyn. Geografi
	2-3	Historie & Sang	Geografi & Anekdoter	2-3	Geografi & Naturhist.	Dansk & Sang	Historie & Skriftlæsning

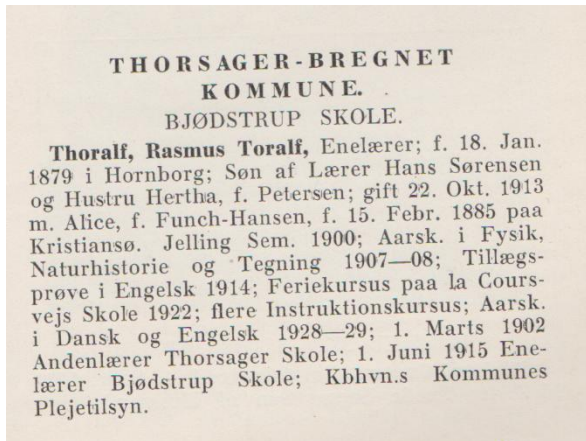
Skoleskemaet i Bjødstrup skole 1901. Fra skolens embedsbog. Egnsarkivet.

Den østlige del af Bjødstrup var en del af Feldballe sogn, så eleverne fra området øst for bækken ved vejen mod Møllerup hørte til Feldballe sogn og skulle gå i Feldballe skole. Det er dog åbenbart ikke sket i praksis, i hvert fald kan Poul Bugtrup huske, at han har gået sammen med Jørgen Hjortshøj fra mejeriet og nogle børn fra Arona (huset yderst mod øst) i Bjødstrup skole.

Rasmus Toralf Thoralf – lærer i Bjødstrup 1915 - 1945

”Lærer Thoralf og Fru Thoralf var begge meget interesserede i gymnastik, og de fik indrettet en legeplads med ribber og bomme omme i haven bag skolen”, husker Anna Foged, købmand Jensens datter. ”Her havde vi også rigtige gymnastiktimer, og Fru Thoralf var ofte med ude og hjælpe.”

”Fru Thoralf underviste os i syning og broderi en gang om ugen, men det var uden for skoletid, og vi skulle selv betale for det”, husker søsteren Rigmor. ”Senere kom der kommunal undervisning i håndgerning, og så kom der en lærerinde en gang om ugen og underviste i syning, men det var mere brugsting, vi skulle sy trusser og bukser, og det var ikke nær så spændende”.

Thoralfs ”generalieblad” i Skole-Stat 1934

Frikvarter i Bjødstrup skole ca. 1914. Vejen brugtes som legeplads. Der leges tydeligt nok drenge for sig (i baggrunden) og piger for sig. Egnarkivet.

Bjødstrup skoles elever ca. 1918. Nu er lærer Thoralf kommet til, han ses bagest. Der ses i øverste række fra venstre Sigfred Rishøjgaard, Johannes Foged, Minna Sørensen f. Pedersen, Kamma Sørensen, Gudrun Mikkelsen f. Kirkegaard, Hedvig Jensen, Astrid Nielsen, Kristine Laursen (foran lærer Thoralf), Margrethe Mikkelsen, Kristian Mikkelsen, ukendt. I forreste række fra venstre ses Ejnar Jensen, Edvard Foged, Jens Nielsen, Søren Thygesen, Søren Madsen, ukendt, Holger Jensen, Kajus Mikkelsen, ukendt. Bemærk drengenes urkæder, alle undtagen en enkelt går i træsko. Egnsarkivet.

Rasmus Toralf Thoralf var lærer ved skolen fra 1915 til 1945. En knusende dygtig fortæller, god til at spille og synge, som man skulle dengang, malede også lidt som hobby.

I Dansk Skolestat III 1934 oplyses det om Thoralf, at han var født i Hornborg i 1879 som søn af lærer Hans Sørensen og hustru Hertha. Han blev i 1913 gift med Alice, f. Funch-Hansen, fik eksamen fra Jelling Seminarium 1900 og blev ansat som andenlærer i Thorsager i 1902 og som enelærer i Bjødstrup 1915.

Efter Thoralf var der en vikar pastor Haremst i et par måneder, han var hjælpepræst i Rønede (Indre Mission), og derefter lærer Larsen i kort tid, måske 1945-47, indtil Erik Thomsen kom.

Den store klasse (årgangene 4-7) gik om formiddagen, den bitte klasse (årg. 1-3) om eftermiddagen. Om vinteren var der skole hver dag, incl. lørdag, mens børnene kun gik hver anden dag i om sommeren, da de jo skulle kunne hjælpe til derhjemme.

Lærer Thoralf

Bjødstrup skole, luftfoto 1947. Legepladsen blev under lærer Thoralf flyttet om i skolens gård (skolen ses til venstre i billedet), og der ses ribbe til gymnastik nederst i gården, indrettet af den gymnastik-interesserede lærer Thoralf. Nabogården til højre i billedet er nuværende Gl. Hovedvej 11, forrest i billedet ses bagsiden af købmandsgården. Kgl. Bibl. Sml.

Erik Thomsen – lærer i Bjødstrup 1947 – 1955. Forskolen 1955 - 1969

Efter Thoralf var der først et par vikarer ved skolen, men i 1947 blev Erik Thomsen ansat som enelærer.

Da den nye Rønde skole blev bygget i 1955, blev Erik Thomsen ansat der. Da lærer Olsen (oprindelig førstelærer i Følle) gik af som skoleinspektør, overtog Erik Thomsen jobbet som skoleinspektør.

Bjødstrup skole blev ikke helt nedlagt i 1955, idet de tre yngste årgange fortsat gik i skole der, altså i forskole. Sådan var ordningen til 1969, hvor også de ”små” i 1. – 3. klasse blev overført til Rønde.

Som forskolelærer ved Bjødstrup skole virkede først frk. Nørgaard 1956 – 1959, og derefter Inger Høj fra 1959 til 1969. Efter forskolens nedlæggelse i 1969 blev Inger Høj lærer ved Rønde skole.

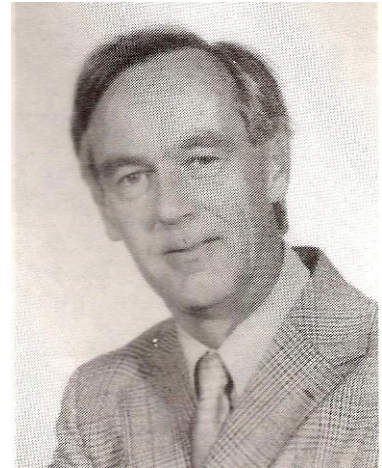
Nedlægningen af kommunens forskoler i 1969 skete som led i kommunalreformen 1970. Her blev først, i 1968, Thorsager-Bregnet og Feldballe kommuner lagt sammen til ”Rønde Kommune”, og i 1970 blev yderligere Ugelbølle tilsluttet.

Eleverne fra forskolerne i Følle, Rostved og Bjødstrup overførtes til Rønde skole. Kommunens skoler var herefter Rønde, Thorsager, Feldballe og Ugelbølle.

Erik Thomsen skoleinspektør i Rønde

Erik Thomsen fortæller i "Folk og Liv på Røndeegnen" bind 5 1983:

1955 blev Rønde nye skole bygget, og da ingen af Rønde skoles tre lærere ønskede at blive ansat her, blev det først førstelærer Olsen fra Følle og derefter fra 1958 undertegnede, Bjødstrup skoles tidligere enelærer Erik Thomsen, der blev Rønde skoles to første skoleinspektører.

Erik Thomsen

Den gamle skolebygning i Bjødstrup

Inger Høj og hendes mand Kaj Høj blev boende i den gamle skolebygning på Gl. Hovedvej 9 i Bjødstrup. Sidst i 1980'erne flyttede de dog til Rønde, og den gamle skole har siden da oplevet en del ejerskifter.

Inger Høj gik ved siden af skolegerningen ind i lokalpolitik, først for Borgerlisten, fra sidst i 1980'erne for Venstre. Kaj Høj, der var tømrer af uddannelse, var fra 1978 til sin pension ti år senere pedel ved Feldballe skole.

Den gamle skolebygning er i den gamle "længehus-stil" og er derfor erklæret bevaringsværdig. Længehus-stilen prægede landsbyerne i 1800-tallet. Den er oprindelig udviklet til bindingsværksbygninger med stråtag. Den karakteriseres ved en forholdsvis lang og smal bygning med forholdsvis høj tagrejsning. De gamle skoler i Følle (1869) og Rønde (1874) er i samme stil.

Bjødstrup gamle skole, Gl. Hovedvej 9, som den ser ud i dag. Foto VFH april 2025.

På dette luftfoto fra 1956 er den nye Rønde skole helt nyopført. Embedsboligen til højre i billedet var opført til skoleinspektøren, som fra 1958 var tidligere enelærer i Bjødstrup Erik Thomsen. Kgl. Bibl. Sml.

Litteratur

Vilfred Friborg Hansen: Bjødstrups historie, 2007. Utrykt, men kan ses på hjemmesiden, delt i fem kapitler.

"Historisk Sognekort", fremstillet til det historiske værk "Danmarks kirker og skoler", af T-H, 1921. Nr 1819 og A. Trøst Hansens forlag (cit. "Sognekort")

Dansk Skole-Stat, bind III, under red af prof N A Larsen, biografisk redaktør E H C Mikkelsen, KBH, Arthur Jensens forlag, 1934 (Thorsager-Bregnet sognekommune s. 353-355), (cit. "Skole-Stat 1934")

Det Kongelige Biblioteks luftfotosamling (cit. "Kgl. Bibl. Sml.")